

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра економіки, підприємництва та торгівлі**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету**

Сержанов В.В.

“20” 06 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЗІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні і поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітня програма	Управління персоналом та економіка праці
Статус дисципліни	нормативна (обов'язкова) цикл дисциплін професійної підготовки
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Фізіологія і психологія праці**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні і поведінкові науки** спеціальності **051 Економіка** освітньої програми **Управління персоналом та економіка праці**.

Розробники: ст.викладач кафедри економіки, підприємництва та торгівлі Белей Н.П.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *економіки, підприємництва та торгівлі*

Протокол №13 від 19.06.2025 р.

Завідувач кафедри

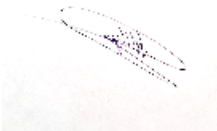

Молнар О.С.

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол №11 від 20.06.2025 р.

Голова науково-методичної комісії

Шуліко А.О.

© _____, 20__р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –120	2-ий	3-й
Кількість модулів –2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента –3	4-ий	5-й
	Лекції:	
	32	8
	Практичні (семінарські):	
	28	4
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	108
	Індивідуальна робота:	
	-	-

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Фізіологія і психологія праці» є формування у студентів системи знань про закономірності функціонування людського організму в процесі праці, активізацію психічних функцій працівника, психофізіологічні, соціально-психологічні та мотиваційні механізми ефективної праці, а також навички і вміння щодо проектування організації праці з урахуванням людського фактора.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності динаміки фізіологічних і психічних функцій людини в процесі праці.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей.

Загальні компетенції:

- ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.
- ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.
- СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач. СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.
- СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
- СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
- СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
- СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Фізіологія і психологія праці**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 1.1.13. Макроекономіка;
- ОК 1.1.2 Безпека життєдіяльності та основи охорони праці;
- ОК 1.1.10. Статистика
- ОК 1.2.24. Теорія бізнесу
- ОК 1.2.25. Лідерство в організаціях тощо.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Фізіологія і психологія праці**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.	ПРН 6
ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.	ПРН 8
ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності.	ПРН 10
ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.	ПРН 21
ПРН 23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.	ПРН 23
ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей	ПРН 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Фізіологія і психологія праці**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Професійно аргументувати необхідність застосування фізіологічних та психологічних норм праці (режими праці та відпочинку, нормування навантаження) для підвищення продуктивності та збереження здоров'я працівників. Донести до керівництва та колег інформацію про небезпеки та способи їх вирішення, пов'язані з важкістю, напруженістю праці та ергономічними недоліками робочого місця.	ПРН 6
Застосовувати методики кількісної оцінки важкості та напруженості праці (наприклад, за частотою серцевих скорочень, енергозатратами) для обґрунтування режимів праці та відпочинку. Використовувати математичні моделі та формули для розрахунку оптимальної тривалості робочого циклу, мікропауз та тривалості робочої зміни, виходячи з фізіологічних кривих втоми.	ПРН 8
Проводити комплексний аналіз функціонального стану працівників (розумова, емоційна, сенсорна напруженість) як ключового чинника, що впливає на результативність діяльності підприємства. Визначати функціональні сфери (безпека, ергономіка, соціально-психологічний клімат) та розраховувати показники, які характеризують їхній вплив на загальну продуктивність праці та рівень травматизму.	ПРН 10
Абстрактно мислити, застосовуючи системний підхід до аналізу взаємозв'язків між психофізіологічними особливостями працівника та характеристиками економічної системи (наприклад, як монотонність праці впливає на якість продукції). Застосовувати методи аналізу і синтезу для виявлення ключових характеристик поведінки суб'єктів у виробничих умовах (наприклад, причин зниження уваги чи мотивації).	ПРН 21
Демонструвати критичне мислення, оцінюючи існуючі умови праці на предмет їхньої відповідності гігієнічним, фізіологічним та психологічним нормам. Пропонувати креативні та неординарні ергономічні рішення для оптимізації робочих місць та зниження ризиків професійних захворювань, демонструючи при цьому навички самостійної роботи.	ПРН 23
Діяти соціально відповідально, враховуючи індивідуальні відмінності людей (вікові, гендерні, фізичні) при організації робочого середовища та розподілі робочого навантаження. Демонструвати розуміння етичних принципів при взаємодії в трудовому колективі та цінувати важливість здорового соціально-психологічного клімату як фактора продуктивності та безпеки праці.	ПРН 24

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- тестування;
- опитування;
- презентація результатів дослідницької роботи проблемних аспектів;
- розрахунково-аналітичні роботи.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виконання розрахунково-аналітичних робіт, презентація результатів дослідницької роботи, проведення колоквиумів.

Форма модульного контролю: у формі письмової контрольної роботи та/або письмового тестування та/або тестування на платформі Moodle.

Форма підсумкового семестрового контролю: у формі екзамену з навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

T8, T9 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	20	4	20
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Презентація	1	10	1	10
Реферат	1	10	1	10
Есе	-	-	-	-
...				
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання результатів виконання контрольних завдань доводяться до відома студентів перед проведенням модульного контролю.

Під час проведення модульного контролю студенту забороняється у будь-якій формі користуватися забороненими матеріалами (конспектами, підручниками тощо) або обмінюватися інформацією з іншими студентами. При виявленні викладачем порушення студентом встановлених правил модульного контролю, викладач усуває цього студента від проведення контролю, не перевіряє роботу студента, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів.

Результати модульного контролю студента, який не з'явився на нього оцінюються нулем балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Результати перевірки письмових контрольних робіт доводяться до відома студентів не пізніше ніж за два робочі дні після дати проведення модульного контролю.

Студент, який не погоджується з оцінкою, має право звернутися до викладача і отримати ґрунтовне пояснення. У разі незгоди студента з виставленою оцінкою, він має право звернутися з письмовою апеляцією до завідуючого кафедри не пізніше, як на наступний день після оголошення результатів.

Викладач і завідувач кафедри повинні розглянути апеляцію студента на протязі двох днів і прийняти остаточне рішення. В результаті апеляції оцінка студента не може бути зменшена, а тільки залишена без змін або збільшена.

Студент не може повторно скласти модульний контроль.

Після останнього модульного контролю викладач визначає сумарну модульну оцінку кожного студента за результатами всіх проведених контролів протягом навчального року.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену за навчальним матеріалом, визначеним робочою програмою дисципліни «Фізіологія і психологія праці» в повному обсязі за навчальний рік.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулем отримав менше 60 балів зобов'язаний здавати екзамен з дисципліни.

Студент, який у результаті поточного оцінювання отримав більше 60 балів, має право не складати екзамен з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Якщо студент хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він повинен скласти екзамен.

Відповідь студента під час екзамену оцінюється від 0 до 100 балів. Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ „ФІЗІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ”

Праця як основний вид діяльності людини. Соціально-економічна та психофізіологічна сутність праці. Функції і зміст праці. Мотив, мета та результат праці. Трудові навантаження, їх класифікація. Класифікація трудової діяльності залежно від співвідношення навантажень на працівника. Фізична, розумова та нервово-напружена праця.

Предмет навчальної дисципліни. Методологічні принципи фізіології і психології праці. Методи дослідження фізіології і психології праці. Зміст, завдання і зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами.

Історія розвитку фізіології і психології праці. Сучасний стан і проблеми фізіології і психології праці в умовах ринкових відносин.

ТЕМА 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ ПРАЦІ

Нервова система як провідна фізіологічна система. Будова та властивості нервової системи. Нервова клітина як основна структурна одиниця нервової системи. Класифікація нервових клітин за функціями. Центральна нервова система. Нервові процеси – збудження і гальмування та закономірності їх взаємодії: іррадіація; концентрація; індукція. Властивості нервових процесів: сила, рухливість, урівноваженість як фізіологічна основа темпераменту людини.

Вища та нижча нервова діяльність. Рефлекторна функція центральної нервової системи. Умовні та безумовні рефлекси. Рефлекторна дуга. Співвідношення першої і другої сигнальних систем у різних видах трудової діяльності.

Рефлекс як основа трудової діяльності. Динамічний робочий стереотип як одиниця трудової поведінки людини, умови його формування і вдосконалення.

Інтегративна функція центральної нервової системи, її сутність і мета – підтримання гомеостазу організму і досягнення результату праці. Функціональна система.

Координаційна функція центральної нервової системи. Принципи координації. Домінанта як рефлекс, що тимчасово переважає. Роль домінанти в процесі праці.

ТЕМА 3. ФІЗІОЛОГІЯ РУХОВОГО АПАРАТУ ЛЮДИНИ І РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ

Будова рухового апарату людини та функції його елементів. Рухові одиниці, їх види та функції. Поняття про ступінь свободи рухів. Координація рухів як спосіб обмеження зайвих ступенів свободи рухів тіла людини.

М'язова сила та витривалість. Методи вимірювання м'язової сили та витривалості організму людини.

Динамічна та статична робота. Праця як поєднання динамічних рухів і статичної напруги. Локальний, регіональний і загальний характер м'язових навантажень.

Робоча поза працівника. Різновиди робочих поз і їх фізіологічна характеристика. Виробничі та фізіологічні вимоги до раціоналізації робочої пози. Робоче місце та ергономічні вимоги до його планування і організації.

Трудовий процес, його сутність і елементи: операція; прийом; дія; рух. Фізіологічні принципи раціоналізації трудових рухів. Методи вивчення трудових рухів. Єдність фізіологічних і психологічних процесів у трудовій діяльності. Психофізіологічні вимоги до проектування трудових процесів.

ТЕМА 4. ФІЗІОЛОГІЧНІ РЕАКЦІЇ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ НА ТРУДОВІ НАВАНТАЖЕННЯ ТА УМОВИ ПРАЦІ

Єдність людського організму з навколишнім середовищем. Принципи взаємодії: врівноважування, пристосування, опірність несприятливим факторам. Фізіологічні резерви організму.

Поняття і механізм трудової адаптації. Гомеостаз як ознака адаптованості організму до навколишнього середовища. Активна трудова адаптація людини в процесі праці.

Умови праці як частина навколишнього середовища. Санітарно-гігієнічні умови праці та їх вплив на фізіологічні системи працівника.

Вплив трудових навантажень і умов праці на функціонування органів дихання та серцево-судинну систему працівника. Класифікація робіт за показниками легеневої вентиляції, споживання кисню, частоти пульсу. Механізм терморегуляції організму людини в процесі праці.

Закономірності відновлення фізіологічних функцій працівника до вихідного рівня під час відпочинку. Поняття про оптимальний стан організму.

ТЕМА 5. ЗАКОНОМІРНОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЛЮДИНИ У ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Психіка як суб'єктивне відображення об'єктивного світу. Функції психіки: когнітивна; регулятивна; комунікативна; мотиваційна. Психіка та свідомість. Класифікація психічних явищ: процеси, стани, властивості особливості.

Пізнавальні психічні процеси. Відчуття і сприйняття як процеси чуттєвого пізнання, їх властивості та роль у процесі праці. Пам'ять, її компоненти та типи. Довготривала та короткотривала (оперативна) пам'ять. Мислення, його сутність, операції, види. Репродуктивне та творче мислення. Роль мислення і пам'яті в трудовій діяльності. Увага та воля як регулювальні психічні функції. Види й властивості уваги. Методи вивчення психічних процесів.

Психічні стани людини, їх класифікація за тривалістю, рівнем напруження, психічними функціями. Емоції і почуття, їх взаємозв'язок, функції, види та вплив на працездатність і продуктивність праці. Методи вивчення психічних станів людини.

ТЕМА 6. ПСИХІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ, ЇХ РОЗВИТОК І ПРОЯВИ В ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Особистість та її структура. Розвиток особистості. Основні атрибути особистості. Характеристика особистості. Особистість як динамічна функціональна система. Індивідуальність людини.

Темперамент і його властивості. Типи вищої нервової діяльності як фізіологічна основа темпераменту. Характеристика різних типів темпераменту людини. Характер і його структура.

Здібності як індивідуально-психологічні особливості людини. Класифікація здібностей. Розвиток здібностей. Задатки. Потенційні та актуальні здібності. Талант як поєднання здібностей. Натхнення. Фактори розвитку та реалізації здібностей. Оцінювання здібностей людини.

Мотив як компонент трудової діяльності. Мотивація як система факторів, що детермінують трудову поведінку працівника. Внутрішня і зовнішня мотивація. Стимул. Мотиваційна сфера особистості. Мотиваційні стратегії діяльності.

ТЕМА 7. ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ЇЇ ДИНАМІКИ

Працездатність людини як фізіологічна основа продуктивності праці. Сутність, фактори та основні рушійні сили працездатності. Межа та фізіологічний механізм регуляції працездатності. Функціональні системи: основна; побічна; відновлювальна. Функціональні стани працівника: нормальний, граничний, патологічний, їх ознаки. Показники динаміки працездатності. Крива працездатності та характеристика її фаз. Динаміка працездатності за різних видів праці протягом робочого дня, доби, тижня, місяця, року. Методика інтегральної оцінки працездатності. Заходи щодо підвищення працездатності та ефективності трудової діяльності.

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 8. ВИРОБНИЧА ВТОМА І ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ПЕРЕВТОМІ ПРАЦІВНИКІВ

Втома як етап у динаміці працездатності, її фізіологічна та біологічна сутність. Локально-гуморальні теорії втоми, їх критичне оцінювання. Нейрогенна (коркова) теорія втоми. Причини та механізм настання втоми. Об'єктивні показники втоми та суб'єктивне відчуття стомлення. Перевтома та її наслідки. Особливості втоми при фізичній, розумовій і нервово-напруженій праці. Заходи щодо запобігання перевтомі працівників.

ТЕМА 9. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА СУТЬ МОНОТОННОСТІ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЗМІСТОВНОСТІ ПРАЦІ

Об'єктивні передумови появи монотонних і сенсорно-напружених робіт. Фізіологічна сутність, ознаки, критерії, види монотонності. Вплив монотонності на працездатність людини та продуктивність праці. Психічні стани працівника під час виконання монотонних робіт. Змістовність праці та її показники. Психофізіологічний аналіз трудових процесів як метод оцінювання змістовності праці та виявлення причин помилок під час виконання робіт. Заходи щодо запобігання монотонності праці та зниження її негативного впливу на працівника: фізіологічна раціоналізація трудових процесів; суміщення трудових функцій; психологічна стимуляція; оптимізація темпу та ритму роботи; застосування естетичних факторів.

ТЕМА 10. ВИРОБНИЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ І ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ

Сутність та фактори виробничого середовища. Група фізичних небезпечних і шкідливих виробничих факторів. Група хімічних небезпечних і шкідливих виробничих факторів. Група біологічних небезпечних і шкідливих виробничих факторів. Психофізіологічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Характер впливу на організм людини факторів виробничого середовища. Фізіологічні та психологічні межі факторів виробничого середовища.

Фактори умов праці: психофізіологічні, санітарно-гігієнічні, естетичні, соціально-психологічні. Характеристика та оцінювання умов праці.

Складові мікроклімату виробничих приміщень та їх вплив на працівника. Поняття ефективної та еквівалентно-ефективної температури.

Виробничий шум і його вплив на працівників. Вібрація, її види та вплив на працівників. Забрудненість повітря як виробнича шкідливість. Промислові отрути та їх вплив на працівників. Вплив випромінювання на працівників. Вплив освітлення на зоровий аналізатор. Вимоги до освітлення виробничих приміщень.

Естетичні фактори виробничого середовища. Вплив кольору на працівника. Функціональна музика та її вплив на працівників.

ТЕМА 11. ВАЖКІСТЬ ПРАЦІ ТА МЕТОДИКА ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фактори важкості праці. Сутність і показники важкості праці. Медико-фізіологічне обґрунтування важкості праці.

Функціональний стан працівника (нормальний, граничний, патологічний) як інтегральний показник важкості праці.

Категорії важкості праці та їх характеристика. Методика інтегральної бальної оцінки важкості праці. Вплив важкості праці на працездатність і продуктивність праці. Важкість і інтенсивність праці, їх взаємозв'язок. Заходи щодо зменшення важкості та оптимізації інтенсивності праці.

ТЕМА 12. ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ПРАЦІ ТА ВІДПОЧИНКУ

Режим праці та його складові: змінність; тривалість; темп; ритм; інтенсивність праці. Перерви для відпочинку: щорічна, щотижнева, міжзмінна, внутрішньо-змінна, їх призначення і особливості. Регламентований і нерегламентований відпочинок. Поняття режиму праці та відпочинку. Фізіологічні передумови для встановлення періодів роботи та відпочинку.

Методичні принципи проектування і критерії раціональності режимів праці та відпочинку. Внутрішньо-змінний режим. Мікро- і макро-паузи. Методика нормування часу на відпочинок. Методи встановлення часу на відпочинок під час виконання різних видів робіт. Форми відпочинку.

ТЕМА 13. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ КАДРІВ

Сутність професійної орієнтації і професійного відбору кадрів, їх значення в умовах ринкової економіки.

Класифікація професій за вимогами до людини. Трудова експертиза – прогностична та ретроспективна. Методи трудової експертизи. Професіографія, її мета та завдання. Професіограма та її структура. Психограма як складова частина професіограми.

Етапи професійної орієнтації. Професійна консультація. Психологічний профіль особи та професії. Професійна придатність та професійна готовність. Абсолютна та відносна професійна придатність.

Методи професійного відбору кадрів. Використання тестів для визначення професійної придатності. Надійність і валідність тестів.

Організація роботи з професійної орієнтації і професійного відбору кадрів.

ТЕМА 14. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ, ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ НАВИЧОК І УМІНЬ

Виробниче навчання, його сутність і основні форми підготовки персоналу. Завдання виробничого навчання в сучасних умовах – забезпечення конкурентоспроможності людини на ринку праці.

Трудові навички, їх класифікація. Робочий динамічний стереотип як фізіологічна основа трудових навичок. Поняття про інтегральний образ трудових дій і ключові фізіологічні функції. Роль тренування і вправ у формуванні трудових навичок і адаптації фізіологічних систем до трудових навантажень. Етапи формування трудових навичок. Перенесення та інтерференція трудових навичок, їх вплив на професійну мобільність працівника. Методи виробничого навчання. Уміння, їх сутність і етапи формування. Поняття про нормативний спосіб та індивідуальний стиль діяльності.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
3-й семестр						3-й семестр						
Модуль 1												
Тема 1. Предмет, методи та завдання дисципліни	8	2	2	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Тема 2. Функціонування центральної нервової системи людини у процесі праці	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
Тема 3. Фізіологія рухового апарату людини і раціоналізація трудових процесів	10	4	2	-	-	4	9	-	1	-	-	8
Тема 4. Фізіологічні реакції організму людини на трудові навантаження та умови праці	8	2	2	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Тема 5. Закономірності активізації психічних процесів людини у трудовій діяльності	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
Тема 6. Психічні властивості особистості, їх розвиток і прояви в трудовій діяльності	6	2	-	-	-	4	9	-	1	-	-	8
Тема 7. Працездатність людини та закономірності її динаміки	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Модульна контрольна робота	4	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Разом за модуль	60	16	14	-	-	30	60	4	2	-	-	54
Модуль 2												
Тема 8. Виробнича втома і заходи запобігання перевтомі працівників	10	4	2	-	-	4	9	-	1	-	-	8
Тема 9. Психофізіологічна суть монотонності праці та шляхи підвищення змістовності праці	6	2	-	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Тема 10. Виробниче серце та його вплив на організм і працездатність людини	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
Тема 11. Важкість праці та методика її оцінювання	8	2	2	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Тема 12. Фізіологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
Тема 13. Психофізіологічні основи професійної орієнтації та професійного відбору кадрів	8	2	2	-	-	4	9	-	1	-	-	8
Тема 14. Психофізіологічні основи виробничого навчання, формування трудових навичок і умінь	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Модульна контрольна робота	4	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Разом за модуль	60	16	14	-	-	30	60	4	2	-	-	54
Разом за семестр	120	32	28	-	-	60	120	8	4	-	-	108

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Предмет, методи та завдання дисципліни „Фізіологія і психологія праці”	2	-
2	Функціонування центральної нервової системи людини у процесі праці	2	-
3	Фізіологія рухового апарату людини і раціоналізація трудових процесів	2	1
4	Фізіологічні реакції організму людини на трудові навантаження та умови праці	2	-
5	Закономірності активізації психічних процесів людини у трудовій діяльності	2	-
6	Психічні властивості особистості, їх розвиток і прояви в трудовій діяльності	-	1
7	Працездатність людини та закономірності її динаміки	2	-
8	Виробнича втома і заходи запобігання перевтомі працівників	2	1
9	Психофізіологічна суть монотонності праці та шляхи підвищення змістовності праці	-	-
10	Виробниче середовище та його вплив на організм і працездатність людини	2	-
11	Важкість праці та методика її оцінювання	2	-
12	Фізіологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку	2	-
13	Психофізіологічні основи професійної орієнтації та професійного відбору кадрів	2	1
14	Психофізіологічні основи виробничого навчання, формування трудових навичок і умінь	2	-
15	Модульна контрольна робота.	4	-
Разом		28	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	<i>Підготовка до модульної контрольної роботи – теоретична підготовка та опрацювання практичних завдань (лекційного матеріалу)</i>	4	-
2	<i>Опрацювання тем</i>		
1	Предмет, методи та завдання дисципліни „Фізіологія і психологія праці”	4	7
2	Функціонування центральної нервової системи людини у процесі праці	4	8
3	Фізіологія рухового апарату людини і раціоналізація трудових процесів	4	8
4	Фізіологічні реакції організму людини на трудові навантаження та умови праці	4	7
5	Закономірності активізації психічних процесів людини у трудовій діяльності	4	8
6	Психічні властивості особистості, їх розвиток і прояви в трудовій діяльності	4	8
7	Працездатність людини та закономірності її динаміки	4	8
8	Виробнича втома і заходи запобігання перевтомі працівників	4	8
9	Психофізіологічна суть монотонності праці та шляхи підвищення змістовності праці	4	7
10	Виробниче середовище та його вплив на організм і працездатність людини	4	8
11	Важкість праці та методика її оцінювання	4	7
12	Фізіологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку	4	8
13	Психофізіологічні основи професійної орієнтації та професійного відбору кадрів	4	8
14	Психофізіологічні основи виробничого навчання, формування трудових навичок і умінь	4	8
Разом		60	108

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Обладнання та технічні засоби, використання яких передбачає навчальна дисципліна «Фізіологія і психологія праці»:

- комплект мультимедійного обладнання;
- навчальна платформа Moodle (<https://e-learn.uzhnu.edu.ua>);
- навчальна платформа Classroom (<https://classroom.google.com>).

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Баклицький І.О. Психологія праці: підручник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 655 с.
2. Горко Ю.П. Оцінка та керування функціональними станами людини: навч. посібн. – Запоріжжя: ЗНУ, 2005. – 135 с.
3. Калініна Т.О. Фізіологія і психологія праці: конспект лекцій. Х.: ХНЕУ, 2005. – 266 с.
4. Капінус Л.В. Фізіологія та психологія праці: конспект лекцій. К.: НУХТ, 2012. – 177 с.
5. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці: підручник. К.: КНЕУ, 2003. – 367 с.
7. Мазяр О.В. Психологія праці: модульний курс: навч. посібн.. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 190 с.
8. Самолук Н.М. Фізіологія і психологія праці: Навчальний посібник.- Рівне: НУВГП, 2013. – 330 с.

Допоміжна література

1. Музика О.Л. Типологічний підхід у психології здібностей та обдарованості як альтернатива ситуаційно-диспозиційній антиномії . Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: зб. наук. праць. – Т. 12. – Вип. 4. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 184–192.
2. Сисоєва С.О. Хрестоматія з психології та педагогіки: навч. посібн. для вищих навч. закладів непер. профілю традиційної та дистанційної форм навчання. Кременчук: Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету економіки та права, 2008. – 400 с.
3. Чайка Г.Л. Організація праці менеджера: навч. посіб. К.: Знання, 2007. – 420 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://zakon2.rada.gov.ua> – Законодавство України.
2. <http://www.minfin.gov.ua/> - сайт Міністерства фінансів України
3. <http://www.mon.gov.ua> - сайт Міністерства освіти України
4. <http://dspace.uzhnu.edu.ua:8080/jspui/> - Електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ»
5. <http://www.ukrstat.gov.ua> - Офіційний сайт Державної служби статистики України
6. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> - Господарський кодекс України